

ale artei... „Care adevăr, mă rog! Aici sintem la teatru! Adevărul, pină la un anumit punct!” strigă speriat Directorul-regizor, atunci cînd Fata vitregă, în numele evocării riguroase a celor întimplate în cămăruța din dos a atelierului de mode, e gata să-și scoată corsajul. Ceea ce sună judicios în auzul interpretei care va să joace umiliința căderii, apare drept un fals intolerabil din unghiul personajului Fata vitregă — plăsmuirea vie a răzbunării acelei căderi. „Drama este în noi”, zice un alt personaj, „noi sintem drama; și sintem nerăbdători să o reprezentăm, așa cum ne împing pasiunile”. Adică, fără modificări față de propria esență, fără abateri de la real, fără concesiilor la public, fără cenzuri și, mai ales, fără artificii de comedieni. Ba, să avem iertare, replică pe diferite tonuri profesionalității mimisis-ului: ignorați forma sugestiei; sclavia voastră față de amănuntul „așa cum a fost” duce la lăbărtare; este imperios necesar să se grupeze acțiunile și locurile de joc, iar, la urma urmei, dacă vreți să fim voi, cu adevărat voi, va trebui să rostim și replici de efect, pe care voi nu v-ați priceput să le spuneți. Mulțumim pentru substanța emoțiilor voastre, dar e treaba experienței noastre să le dea o formă.

Oglinzile refuză să se alinieze paralel. Ce bine! Povestea familiei din Mezzogiorno se clarifică, treptat, dar în planul doi. Lîngă rampă se dezbate într-un registru comico-dramatic contenciosul dintre Viața-Pur-Și-Simplu și Viața-În-Opera-De-Artă. Asistăm la incriminări insolite, la împăcări uluitoare, la împletiri ce ne confundă în perplexitate. Care e umbra? Actorii vii, de pe scenă? Care e

corpul ce aruncă umbră, atunci? Fantazia poetică plecată să-și caute forma? Escențele contestă diluția, e dreptul lor, numai că ele, starea pură, se află în imposibilitate de a se manifesta fără o doză de diluție. Cele două naturi se contrazic și se întregesc, se neagă și se controlează, conced să stea în echilibru, dar îl rup sistematic; în genere, arborează reciproc o politețe glacială care seamănă foarte bine cu neîncrederea. Totuși, cu cît Viața-in-Opera-De-Artă, fără a renunța la specificul și prerogativele sale, studiază mai îndeaproape lecțiile (scenariul) Vieții-Pur-Și-Simplu, cu atît, printr-un *feed-back* magic, aceasta din urmă se impregnează de minunata exaltare a celei dintii. Atunci nu numai că pot fi mai bine înțelese una prin cealaltă (ceea ce este concluzia culturii umaniste în ansamblu), dar, fără riscul de a greși grav, pot fi luate, merită a fi luate una drept cealaltă, fiindcă le unifică morala (concluzie a lui Luigi Pirandello).

Căci, la ultimele replici, după ce răsună focul de revolver, după ce corpul Băiatului e scos afară din scenă, în mijlocul strigătelor contradictorii ale actorilor — „E mort! Săramul Băiat! E mort! Oh, ce nenorocire!” „Ba nu e mort! E ficțiune...? E realitate, realitate! E mort!” — atunci, peste ciocnirea furioasă dintre termenii Ficțiune și Realitate, care se înghit reciproc ca două mase enorme de nori negri în preajma furtunii, dramaturgul sicilian își întoarce fața de la noi, lăsîndu-ne să vedem nu profilul esteticianului, ci acela, nu mai puțin interesant, al filosofului moralist. ■

NOTE

Iarăși despre datorii uitate

Pornită în 1969 ca „ediție de autor” (în vremea cînd își adunau scrierile sub această emblemă și Al. Philippide, Zaharia Stancu, Eugen Jebeleanu, Mihai Beniuc etc.), *Operele* lui Victor Eftimiu debutau, firesc, cu dramaturgia. Maestrul era la zenitul carierei; singur își distribuise numeroasa producție pe cicluri tematice (în vol. *Oameni de teatru*, Meridiane, 1965), omițînd cu tristețe titluri care ar fi încărcat fastidios (zicea el) seria. Ediția a ajuns, deunăzi, la opt volume. În primele șase, se pot citi piesele cu cariere scenice spectaculoase, aproape singulare în „mărirea și de-

căderea lor”, căci autorul, înzestrat cu o tenacitate generatoare de admirație și ură, și-a „păstorit” opera cu o exemplară devoțiune (afirmație întemeiată pe propriile-i mărturisiri). Fascinantul om de teatru Victor Eftimiu, dramaturgul exprimat în absolut toate speciile genului, își așteaptă încă exegetul. Operele dramatice retipărite ar fi oferit prilejul unor lecturi atentate. Asemenea lecturi nu s-au făcut, recenzii la volume, aproape nu s-au scris... Să mai amintim că aceeași soartă o au volumele operei lui Tudor Mușatescu?

I. N